

Анна Широкоградова,
студентка факультету
соціально-психологічної
освіти на управління
Науковий керівник:
доцент кафедри
загальноправових дисциплін
к.ю.н., доц. **Талдикін О.В.**
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ЖИТТЯ: ПРАВО, ЧИ ОBOB'ЯЗОК?

Як відомо, майже в усіх сучасних демократичних державах людина визнається як найвища соціальна цінність. В Конституції України, а саме статті 3 зазначається, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Утвердження та забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [1].

Багато дискусій ведеться серед науковців, юристів, медиків та членів суспільства з цього приводу. Дослідження проблем інтерпретації права на життя та смерть цікавило науковців, серед яких вагомий внесок у цій сфері зробили: В.Ворон, А.Ф. Гуляєва, О. Домбровська, Жак Судо, А.А. Малиновський, М.Н. Малєїна, Л.Н. Мінеллі, О. Стефанчук, О.Тимошук, Г.С. Пондоев Г.І. Царєгородцев, та інші.

Отже, право на життя посідає центральне місце серед демократичних прав і свобод, тому виникає слушне питання: чи повинно бути право на смерть, так само як і право на життя?

Деякі правові доктрини, інтерпретують право на смерть, як невід'ємну складову самого права на життя. Взагалі, смерть, як і народження людини є юридичними фактами, з якими пов'язують виникнення та припинення правоздатності фізичної особи. Але, правоздатність – це лише загальна, абстрактна можливість мати права чи обов'язки. Рівність правоздатності у фізичних осіб -суб'єктів права означає рівну можливість у придбанні прав та обов'язків [2, с. 57]. Право на життя логічно передбачає й право на смерть, бо без його врахування, життя перетворюється з права на юридичний обов'язок людини – обов'язок жити. Від життя не можна відмовитись, що, характеризує його саме як юридичний обов'язок, а не право [3, с. 54-55].

Головною складовою у питанні про право на смерть часто визначають евтаназію. «Евтаназія» у перекладі означає: «легка, безболісна смерть». Уперше це поняття використав Френсіс Бекон. У своїй праці «Про гідність і примноження наук» він писав: «Я повністю переконаний, що обов'язок лікаря полягає не лише в тому, щоб відновлювати здоров'я, а й у тому, щоб полегшувати

страждання і муки, що несуть хвороби, і це не лише тоді, коли таке полегшення болю як небезпечного симптому може привести до одужання, а й у тому випадку, коли вже немає жодної надії на спасіння і можна зробити лише саму смерть більш легкою та спокійною, тому що ця евтаназія... вже сама по собі є немалим щастям» [4, с. 268]. Але Бекон використав це поняття більше не як позбавлення життя, а як надання знеболення. В сучасній інтерпретації евтаназія поділяється на два види: активна та пасивна. Активна - введення людині, що вмирає, лікарських засобів або інші дії, що призводять до настання швидкої смерті. Пасивна - умисне припинення лікарями підтримувальної терапії для безнадійно хворого. Безумовно обидва варіанти евтаназії мають певні протиріччя, з клятвою Гіпократата: «...Я не дам нікому смертельного засобу і не вкажу шлях до такої цілі» [5]. Саме ця частина промови, яку дають усі лікарі, і є причиною вагань застосування евтаназії з медичного боку.

У деяких країнах Західної Європи люди мають право на дострокове припинення свого життя шляхом евтаназії, тобто їм надається право на смерть. Перші спроби легалізувати евтаназію робилися ще на початку позаминулого століття у штаті Огайо (США). І тільки майже через 100 років добровільну відмову від життя було узаконено у Нідерландах, Швеції, Швейцарії, Бельгії та Люксембурзі. Сьогодні там заговорили про евтаназію для дітей [6]. Тобто є світові приклади, коли держава забезпечує реалізацію права на смерть.

Першою країною, яка легалізувала активну і пасивну евтаназію в Європі, були Нідерланди. 10 квітня 2001 року верхня палата парламенту цієї країни ухвалила закон, який звільняє від кримінальної відповідальності лікарів, що допомагають хворим піти з життя. За неофіційними даними, евтаназія в Нідерландах здійснювалася за домовленістю між пацієнтами і лікарями починаючи з 1984 року. [7, с.199]. Держава зрозуміла, що її громадяни можуть мати бажання достроково закінчити своє життя через певні обставини, зазвичай такі як стан здоров'я. В свою чергу, у Бельгії за законодавством, евтаназію дозволено здійснити особі яка досягла дванадцятирічного віку, але це стосується важкохворих або невиліковних дітей. [8]

Впровадження евтаназії, а саме її правовий аспект, у нашій державі є до кінця не вирішеним питанням. На рівні закону евтаназія є правопорушенням, яке несе за собою кримінальну відповідальність. Але це питання також розглядається у релігійній та морально-етичній сферах. Ще для розгляду права на смерть потрібно встановити, а що саме являється смертю за законодавчою базою. Законодавство України в діючому Цивільному кодексі забороняє як активну так і пасивну евтаназію.

Якщо розглядати можливість нашої країни вже зараз запровадити дозвіл на евтаназію в ході медичної реформи, то можна сказати, що таке на даному етапі розвитку України не можливо. Буде багато суперечок, зокрема зі сторони духовенства, яке буде першим, хто виступить проти цього. Інша проблема витікає з того, що потрібно буде належно оформити правові акти, що потре-

бує роботи фахівців у галузі права.

Але розглядати можливість впровадження права на смерть в Україні є прогресивною темою, що потребує багатьох дискусій. О. Домбровська у своїй праці зазначає: застосування еутаназії, можливе, як винятковий захід у разі дотримання наступних умов: 1) свідоме та стійке прохання хворого позбавити його від страждань. Воно повинне мати письмову форму, бути посвідчене головним лікарем медичного закладу і нотаріусом та містити висновок психіатрів про осудність; 2) неможливість полегшення страждання хворого відомими засобами; 3) беззаперечна доведеність неможливості врятувати життя, встановлена колегією лікарів-спеціалістів у цій галузі при обов'язковій одностайності; 4) наявність згоди близьких родичів хворого (батьків, дітей, дружини, чоловіка, сестер, братів); 5) попереднє повідомлення органів прокуратури [10, с. 19].

Отже, після дослідженні такої дискусійної теми, як право на життя і смерть, можна зрозуміти, що Україна ще не готова до такого кроку, не готова морально, з релігійних переконань населення та у правовій площині.

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1996, № 30, ст. 141.

2. Галдикін О.В. Правосуб'єктність фізичних осіб: окремі аспекти. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*, 2014. № 2. С. 55-60.

3. Малиновский А.А. Имеет ли человек право на смерть? *Российская юстиция*. 2002. № 8. с.145.

4. Бэкон Ф. О достоинстве и приумножении наук. Соч. в 2 т. Т. I. Москва, 1971. 590 с.

5. Клятва Гіппократа. URL: <http://nmuofficial.com/zagalni-vidomosti/klyatva-gippokrata/> Дата звернення: 04.02.2021.

6. Тимошук О. Наслідки еутаназії, або Чи узаконять добровільну смерть в Україні? URL:<https://zn.ua/ukr/family/naslidki-evtanaziyi-abo-chi-uzakonyat-dobrovilnu-smert-v-ukrayini-.html>. Дата звернення: 04.02.2021.

7. Ворона В. Право на еутаназію як складова права людини на життя. *Право України*. 2010. № 5. С. 199-205.

8. Europe Belgium Legalizes Euthanasia. BBC News Service (Europe) URL: <https://translate.google.ru/translate?hl=ru&sl=en&u=http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/1992018.stm&prev=search/> (Last accessed: 04.03.2021).

9. Домбровська О. Щодо правових аспектів легалізації еутаназії. *Право України*. 2012. № 10. С. 19-24.